

Maciej Małek*

Pandemia ukazała nową, groźną twarz globalizmu**

Książka autorstwa Mariana Goryni i Joanny Kuczewskiej *Zmiany wywołane pandemią COVID-19 w sektorze MŚP i ich wpływ na realizację procesów biznesowych* jest pokłosiem raportu na temat wpływu, jaki pandemia wywarła na światową gospodarkę. Już w tytule autorzy odwołują się dwóch istotnych

wektorów. Pierwszy z nich to zmiana, a drugi dotyczy wpływu, jaki wywarła ona na MŚP, ponieważ fenomen współczesnej gospodarki stanowi dynamika tych właśnie podmiotów.

Jak zwracają uwagę recenzenci – prof. dr hab. Piotr Dominiak i dr hab. Arkadiusz Michał Kowalski prof. SGH – książka powstała w ramach prac think tanku powołanego przez Fundację Platforma Przemysłu Przyszłości. Jej celem jest wskazanie zmian wywołanych pandemią COVID-19, które wpływają na funkcjonowanie przedsiębiorstw. Przedmiotem opracowania jest zatem prezentacja listy konkretnych zmian, które zostały wprowadzone w wyniku zmagania

* Maciej Małek – przewodniczący Rady Programowej, p.o. redaktora naczelnego – „Eurogospodarka”, Fundacja Nowe Teraz.

** Maciej Małek, *Pandemia ukazała nową, groźną twarz globalizmu*, w: „Eurogospodarka” nr 3 2024, s. 62–65. Publikacja jest dostępna pod adresem: <https://eurogospodarka.eu/>.

z pandemią w sektorze przedsiębiorstw, oraz zdefiniowanie ich wpływu na procesy biznesowe.

Arkadiusz Michał Kowalski w swojej recenzji pisze: „Autorzy podjęli w książce aktualną i ważną tematykę, ponieważ pandemia COVID-19 wywołała globalny szok gospodarczy, w bezprecedensowy sposób wpływając na spowolnienie globalizacji (*slowbalisation*), reorganizację globalnych łańcuchów wartości, spadek światowych przepływów bezpośrednich inwestycji zagranicznych (BIZ), ale także przyspieszenie transformacji cyfrowej. Wpływ pandemii COVID-19 i związanych z nią ograniczeń na gospodarkę jest silny i wielowymiarowy, a analiza tego wpływu może pomóc zrozumieć, jak firmy mogą adaptować się do nagłych zmian w otoczeniu i jakie strategie są najskuteczniejsze w obliczu niepewności. Dużą wartością książki jest to, że przeprowadzone badania umożliwiły identyfikację aspektów, które należy uwzględnić przy formułowaniu rekomendacji dla polskich małych i średnich przedsiębiorstwa (MŚP) w kontekście zmian otoczenia biznesowego wywołanych skutkami pandemii COVID-19. Opracowanie łączy dobrze dobrane źródła literaturowe z praktyczną orientacją i jest udanym przykładem pracy spełniającej standardy akademickie, która jednocześnie może być interesująca dla praktyków. Książka w warstwie normatywno-postulatywnej zawiera rekomendacje i zalecenia dla polskich MŚP, akcentując jednocześnie potrzebę indywidualizacji i elastyczności w doborze kierunku działania adekwatnego dla konkretnego przedsiębiorstwa. Analizy zawarte w książce mogą być pomocne także dla decydentów w formułowaniu polityk i strategii mających na celu wzmacnianie odporności gospodarczej”.

W wymiarze lokalnym najistotniejszym zadaniem, jakie postawili przed sobą Autorzy opracowania, było poszukiwanie odpowiedzi na pytania o to, jakie zmiany w funkcjonowaniu MŚP zarejestrowanych w Polsce wystąpiły w okresie pandemii COVID-19 i na czym one polegały, a także jakie w odniesieniu do procesów biznesowych konsekwencje nastąpiły w efekcie tych zmian.

Jak podkreślają sami Autorzy, mimo że przedmiotem analizy był co do zasady polski sektor MŚP, nie zbrakło szerszego tła i analizy porównawczej sytuacji gospodarczej innych krajów, ponieważ struktura zróżnicowana w poszczególnych branżach i mierzona tzw. twardymi wskaźnikami pozwoliła lepiej ilustrować analizę jakościową dokonujących się zmian i ich wpływu na dynamikę zachodzących procesów.

Z uwagi na cezurę czasową objętą analizą – a mianowicie okres od marca 2020 do czerwca 2022 – w opracowaniu pojawił się nowy istotny element, jakim była agresja Rosji w Ukrainie i jej wpływ na gospodarkę w ogóle, a MŚP w szczególności. Rzecz jasna zaburzyło to analizę łańcucha przyczynowo-

-skutkowego, podobnie jak inne wydarzenia, jakie miały miejsce w okresie od czerwca do października 2022, kiedy proces pracy nad książką został zakończony.

Paradoksalnie tego rodzaju ewaluacja, spowodowana wcześniej nieuwzględnionymi determinantami, przydała pozycji waloru aktualności, tak w wymiarze diagnostycznym, jak w analizie fenomenu, jaki stanowi globalizm w wymiarze gospodarczym. Jak się bowiem okazuje, pozornie odległe zjawiska i procesy oddziałują wprost na małe, lokalne struktury, a umiejętność dostosowania się do zmiany, pomimo że reaktywna, a więc z założenia następującą *ex post*, w przypadku mniejszych, dynamicznych podmiotów wykazuje naturalną odporność na nieznanne wcześniej kategorie czynników.

Autorzy przyjęli podejście, zgodnie z którym w pierwszej części książki zostały zidentyfikowane tendencje zmian wywołanych przez pandemię, a w drugiej pokazano, jak te zmiany przekładały się na konkretne operacje, funkcje, czynności czy ogniwa w łańcuchach wartości konkretnych firm. Innymi słowy: w części pierwszej prowadzone rozważania dotyczą zmian w otoczeniu MŚP, a w części drugiej koncentrują się na poziomie konkretnych czynności w firmach z myślą o tym, jak tendencje wywołane przez pandemię wpłynęły na konkretne procesy. Identyfikacja zmian, które wystąpiły w działaniach małych i średnich przedsiębiorstw pod wpływem pandemii COVID-19, została dokonana z wykorzystaniem następujących źródeł:

- analizy doniesień medialnych,
- analizy dostępnych wyników badań naukowych,
- analizy regulacji prawnych,
- analizy własnych obserwacji i doświadczeń autorów wynikających ze współpracy i bezpośrednich kontaktów z przedsiębiorstwami (konsultacje, analizy, ekspertyzy, zasiadanie w radach nadzorczych i tym podobne).

Tym samym instrumenty i narzędzia służące za podstawę prowadzonych analiz i formułowanych rekomendacji poza standardowym warsztatem badawczym mają walor praktyczny. Nie tylko na poziomie operacyjnym, ale analitycznym i doradczo-ekspertycznym, co istotne w ujęciu interdyscyplinarnym. Tym samym teza, że ekonomia pozostaje nauką stosowaną, a jej wymiar gospodarczy, społeczny i edukacyjny wykracza daleko poza horyzont postrzegany przez pojedynczego przedsiębiorcę w wymiarze jego indywidualnych aktywności, zyskała kolejne potwierdzenie.

Systematyka, oraz opis procesów i zjawisk o charakterze gospodarczym, których globalny wymiar, pomimo że znany wcześniej, w warunkach pandemii nabrał nowej dynamiki i labilności, z całą ostrością ukazuje wagę i znaczenie dla łańcucha wartości

przedsiębiorstwa takiego czynnika, jak odporność na szoki, co pozostaje w ścisłym związku z realizowanym modelem biznesowym. Tym samym koncepcja tzw. czarnych łabędzi znalazła nowe odniesienie.

Lista zidentyfikowanych i opisanych zmian – tyleż szczegółowa, co obszerna – z pewnością nie stanowi zbioru zamkniętego, ponieważ zjawisko efektu odśniętego w czasie z pewnością ma zastosowanie w realiach gospodarki postpandemicznej. Niemniej jej walor diagnostyczny pozostaje bezsporny. Zwłaszcza w wymiarze opisu praktyk oraz instrumentów i narzędzi niezbędnych do powrotu na ścieżkę wzrostu, gdzie całe branże dotknął brak kwalifikowanych kadr, które w wyniku pandemii i jej następstw postanowiły się przebranżowić i deklarują, że w obliczu ekspozycji na ryzyko nie wrócą już do wykonywanej pracy. W gastronomii, hotelarstwie czy turystyce – bo te branże najsilniej odczuły zapaść na rynku w warunkach pandemii COVID 19 – dotyczy to w równej mierze pracobiorców co pracodawców, ale zjawisko ma szerszy zasięg, ponieważ na zasadzie odbitej fali przerwanie łańcucha dostaw uderzyło na przykład w sektor transportowy, przy równoległym niedoborze kierowców.

Odwołanie do klasycznych instrumentów badawczych, zwłaszcza w pogłębionym wymiarze analizy następstw pandemii (by wymienić krzywą Phillipsa obrazującą zależność między stopą bezrobocia a stopą inflacji), stanowi niewątpliwą atut książki, niezależnie od tego, czy formułowane wnioski są mniej czy bardziej pesymistyczne. Trudno bowiem abstrahować od otoczenia gospodarczego, zarówno w europejskim obszarze gospodarczym, jak i w kontekście wpływu wojny za naszą wschodnią granicą. Jednocześnie ceną, jaką zapłaciliśmy za relatywnie skuteczną obronę miejsc pracy w wymiarze zdrowotnym, była – jak to ujął Marian Gorynia – nadmiarowa relatywna liczba zgonów i przekroczenie „zdrowotnego współczynnika poświęcenia”. To samo można powiedzieć w odniesieniu do poziomu inflacji, który względem sąsiednich państw poszybował do niespotykanego poziomu.

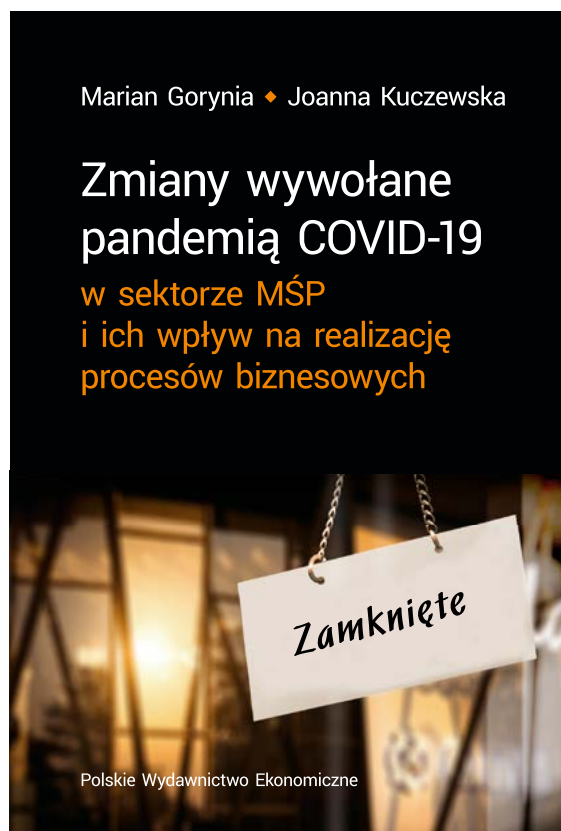
Pakiety pomocowe i nadmiarowe wydatki, które generowały, podobnie jak utracone dochody, bez względu na strukturę i wielkość gospodarek długo jeszcze będą odczuwalne. Tyle tylko, że USA, Szwecja czy Niemcy szybko wracają na ścieżkę wzrostu, podczas gdy Chiny i Polska, które poniosły relatywnie mniejszy uszczerbek, wracają wolniej. Wynika to nie tylko z poziomu nakładów, ale i struktury gospodarki i zastosowanych narzędzi, ponieważ na przykład Niemcy zamiast bezpośredniego pompowania środków udzielały gwarancji bankowych, co podnosiło pewność obrotu.

Z pewnością ten obszar badań, zwłaszcza w odniesieniu do długofalowych następstw zastosowanych

środków zaradczych, będzie wymagał dalszych analiz. Bez wątpienia bowiem w zarządzaniu kryzysowym – a z takim mieliśmy do czynienia – kluczowe znaczenie ma koncepcja tak zwanego ryzyka systemowego – tak w odniesieniu do makroekonomii, branży czy pojedynczego przedsiębiorstwa, gdzie obok analizy sektorowej istotny pozostaje kontekst społeczny.

Podobnie rzecz się ma w odniesieniu do funkcjonowania rynków – pracy czy finansowego. Praca zdalna i hybrydowa na stałe zagościły w wielu branżach, a elastyczny czas pracy czy dostęp – jak w przypadku usług finansowych – dowiodły swego kluczowego znaczenia. W warunkach – jak to ujmują Autorzy – „nowej normalności” stają się trwałym elementem modelu biznesowego.

Już tylko te, z konieczności syntetyczne i skrócone opisy wybranych zagadnień, powinny w równej mierze zachęcić do lektury zarówno teoretyków, jak i praktyków życia gospodarczego.

Marian Gorynia, Joanna Kuczevska, *Zmiany wywołane pandemią COVID-19 w sektorze MŚP i ich wpływ na realizację procesów biznesowych*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2023 – publikację sfinansowała Fundacja Platforma Przemysłu Przyszłości. ■